

Platforma për të Drejtat e Njeriut

Goal: SHËNDET I MIRË DHE MIRËQENIE

Sigurimi i jetës së shëndetshme dhe nxitja e mirëqenies për të gjithë njerëzit e çdo moshe.

Target: 3.7

Deri në vitin 2030, të sigurohet qasja e gjithanshme në shërbimet e kujdesit shëndetësor seksual dhe riprodhues, përfshirë dhe planifikimin familjar, informimin dhe edukimin, dhe futjen e shëndetit riprodhues në strategjitë dhe programet kombëtare.

Instrumentet ndërkombëtare

Nenet

Neni 14.2

Palët e Shteteve marrin të gjitha masat e duhura për të eliminuar diskriminimin ndaj grave në zonat rurale në mënyrë që të sigurojnë, mbi bazën e barazisë së burrave dhe grave, që ata të marrin pjesë dhe të përfitojnë nga zhvillimi rural dhe, veçanërisht, t'u sigurojnë grave të tilla e drejta:

Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Gruas
Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Gruas

- (a) Të marrë pjesë në shtjellimin dhe zbatimin e planifikimit të zhvillimit në të gjitha nivelet;
- (b) Të ketë akses në institucione adekuate të kujdesit shëndetësor, përfshirë informacionin, këshillimin dhe shërbimet në planifikimin e familjes;
- (c) Për të përfituar drejtpërdrejt nga programet e sigurimeve shoqërore;
- (d) Të marrë të gjitha llojet e trajnimeve dhe arsimimit, formale dhe joformale, përfshirë atë që lidhet me arsimimin funksional, si dhe, ndër të tjera, përfitimin e të gjitha shërbimeve të komunitetit dhe shtrirjes, me qëllim të rritjes së aftësive të tyre teknike;
- (e) Të organizojnë grupe të vetë-ndihmës dhe kooperativa në mënyrë që të sigurojnë qasje të barabartë në mundësi ekonomike përmes punësimit ose vetë-punësimit;
- (f) Të marrë pjesë në të gjitha aktivitetet e komunitetit;
- (g) Të ketë qasje në kredi dhe kredi bujqësore, lehtësirat e marketingut, teknologjinë e duhur dhe trajtimin e barabartë në tokën dhe reformën agrare, si dhe në skemat e rivendosjes së tokës;
- (h) Të gëzojë kushte të përshtatshme jetese, veçanërisht në lidhje me strehimin, kanalizimet, furnizimin me energji elektrike dhe ujë, transportin dhe komunikimet.

**Instrumentet
ndërkombëtare**

Konventa për Eliminimin e
të gjitha Formave të
Diskriminimit ndaj Gruas
Konventa për Eliminimin e
të gjitha Formave të
Diskriminimit ndaj Gruas

Nenet

Neni 14.2 b

b) Të ketë akses në institucione adekuate të kujdesit shëndetësor, përfshirë informacionin, këshillimin dhe shërbimet

Neni 16.1

1. Shtetet palë marrin të gjitha masat e përshtatshme për të eliminuar diskriminimin ndaj gruas në të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me martesën dhe me marrëdhëniet familjare. Në mënyrë të veçantë ata i sigurojnë gruas mbi bazën e barazisë së burrit dhe të gruas:

(a) Të drejtën e njëjtë për të lidhur martesë;

(b) Të drejtën e njëjtë për të zgjedhur lirisht bashkëshortin dhe për të lidhur martesë vetëm me plotësimin e vet të lirë dhe të plotë;

(c) Të drejtën dhe përgjegjësinë e njëjtë gjatë martesës dhe me rastin e prishjes së saj;

Konventa për Eliminimin e
të gjitha Formave të
Diskriminimit ndaj Gruas
Konventa për Eliminimin e
të gjitha Formave të
Diskriminimit ndaj Gruas

(ç) Të drejtat dhe përgjegjësitë e njëjta si prindër, pavarësisht nga gjendja martesore, për ato çështje që kanë të bëjnë me fëmijët. Në të gjitha rastet interesi i fëmijëve duhet të jetë në vend të parë;

(d) Të drejtat e njëjta për të vendosur lirisht dhe me përgjegjësi për numrin dhe shkallëzimin e lindjeve e po ashtu për të marrë informacionin, arsimin dhe mjetet e nevojshme që bëjnë të mundur ushtrimin e këtyre të drejtave;

(dh) Të drejtat dhe përgjegjësitë e njëjta për çështjet që kanë të bëjnë me tutelën, kujdestarinë, ruajtjen dhe birsimin e fëmijëve ose lidhur me institucionet e ngjashme, ku këto koncepte ekzistojnë në legjisllacionin kombëtar. Në të gjitha rastet, interesi i fëmijëve duhet të jetë në vend të parë;

(e) Të drejtat e njëjta vetjake si burrit ashtu edhe gruas, duke përfshirë edhe të drejtën për të zgjedhur mbiemrin, profesionin dhe llojin e punës;

(?) Të drejtat e njëjta për secilin prej bashkëshortëve lidhur me pronësinë, blerjen, administrimin, gëzimin dhe disponimin e pasurisë, si falas ashtu edhe me pagesë.

Neni 16.2.

Konventa për Eliminimin e
të gjitha Formave të
Diskriminimit ndaj Gruas
Konventa për Eliminimin e
të gjitha Formave të
Diskriminimit ndaj Gruas

16.2. Fejesat dhe martesat e fëmijëve të mitur nuk kanë efekt juridik, prandaj merren të gjitha masat e nevojshme, duke përfshirë legjisllacionin, me qëllim që të caktohet një moshë minimale për martesë dhe të bëhet i detyrueshëm regjistrimi i martesës në një regjistër zyrtar.

**Instrumentet
ndërkombëtare**

Nenet

Deklarata Universale për të
Drejtat e Njeriut
Deklarata Universale për të
Drejtat e Njeriut

Neni 16.1

1. Burrat dhe gratë në moshë të pjekur kanë të drejtë të lidhin martesë dhe formojnë familje, pa kurrfarë kufizimi për sa i përket racës, shtetësisë ose besimit. Ata kanë të drejta të barabarta si në rastin e lidhjes së martesës, gjatë martesës si dhe në rast shkurrezimi.

Konventa për të Drejtat e
Fëmijës
Konventa për të Drejtat e
Fëmijës

Neni 2.1

1. Shtetet palë respektojnë dhe i sigurojnë të drejtat e përmendura në këtë Konventë çdo fëmije, që përfshihet në juridiksionin e tyre, pa asnjë lloj dallimi, pavarësisht nga raca, ngjyra, seksi, gjuha, feja, opinioni politik ose çdo opinion tjetër, nga origjina kombëtare, etnike ose shoqërore, pasuria, paafërsia, prejardhja familjare apo çdo gjendje tjetër e fëmijës ose prindërve të tij ose përfaqësuesve të tij ligjorë,

Konventa për të Drejtat e
Fëmijës
Konventa për të Drejtat e
Fëmijës

Neni 2.2

2. Shtetet palë marrin të gjitha masat e përshtatshme për të siguruar që fëmija të jetë i mbrojtur nga të gjitha format e diskriminimit ose ndëshkimit, për shkak të pozitës, veprimtarive, opinionëve të shprehura ose bindjeve të prindërve të tij, të përfaqësuesve të tij ligjorë ose të anëtarëve të familjes së tij

Konventa për të Drejtat e
Fëmijës
Konventa për të Drejtat e
Fëmijës

Neni 24.2

24.2 Shtetet Palë ndjekin zbatimin e plotë të kësaj të drejte dhe, në veçanti, duhet të marrin masat e duhura:

Konventa për të Drejtat e
Fëmijës
Konventa për të Drejtat e
Fëmijës

Neni 24.1

24.1 Shtetet Palë njohin të drejtën e fëmijës për gëzimin e standardit më të lartë të shëndetit dhe lehtësirave për trajtimin e sëmundjeve dhe rehabilitimin e shëndetit. Shtetet Palë do të përpiqen të sigurojnë që asnjë fëmijë të mos privohet nga e drejta e tij / saj, në qasje në shërbime të tilla të kujdesit shëndetësor.

Konventa për të Drejtat e
Fëmijës
Konventa për të Drejtat e
Fëmijës

Neni 24.2.f

24.2.f Për të zhvilluar kujdes shëndetësor parandalues, udhëzime për prindërit dhe edukimin dhe shërbimet e planifikimit të familjes.

Ligjet

Nenet

Neni 5

Neni 5 Parimet e kujdesit shëndetësor

1. Kujdesi shëndetësor zbatohet duke u udhëhequr nga parimet themelore, si vijon:

1.1. Barazia

Ligji nr. 04/1-125 për shëndetësi
Ligji nr. 04/1-125 për shëndetësi

1.1.1. sigurimi i qasjes së plotë ndaj shërbimeve në Listën e shërbimeve të kujdesit shëndetësor, pas përcaktimit të saj; për të gjithë qytetarët dhe banorët, përfshirë qasjen e lehtë deri te institucionet shëndetësore për personat me aftësi të kufizuara; 1.1.2. shpërndarja e drejtë e burimeve publike për kujdesin shëndetësor duke pasur dallimet socio-ekonomike; 1.1.3. barazia e plotë e sektorit publik, privat, dhe partneritetit publik-privat gjatë ofrimit të kujdesit shëndetësor, në pajtim me këtë ligj. 1.2. gjithë-përfshirja dhe jo diskriminimi: standarde të barabarta në kujdesin shëndetësor për të gjithë qytetarët dhe banorët duke siguruar standardet gjatë përmbushjes së kërkesave në të gjitha nivelet e kujdesit shëndetësor, si dhe sigurim i kujdesit shëndetësor pa diskriminim në bazë të gjinisë, kombit, racës, ngjyrës, gjuhës, fesë, bindjeve politike, gjendjes sociale, orientimit seksual, shkallës së aftësive fizike dhe mendore, statusit familjar dhe moshës. 1.3. cilësia: aplikimi i standardeve ndërkombëtare në organizimin, zhvillimin, dhe ofrimin e kujdesit shëndetësor përkitazi me të gjitha aspektet, përfshirë: trajtimin e fokusuar në pacientë, përdorimin e resurseve, organizimin e punës, trajnimin, edukimin, licencimin, akreditimin, udhëzimet etike, dhe mbrojtjen e interesave të shfrytëzuesve të shërbimeve shëndetësore. 1.4. ndershmëria dhe llogaridhënia; 1.5. dhënia e prioritetit intervenimeve kost-efektive të kujdesit shëndetësor, të bazuara në të dhëna; 1.6. qëndrueshmëria dhe vazhdueshmëria; 1.7. parandalimi dhe zbulimi i hershëm i sëmundjeve nëpërmjet promovimit shëndetësor, detektimit, dhe politikave publike shumë-sektoriale për përmirësimin e shëndetit; 1.8. bashkë-përgjegjësia dhe solidariteti.

Neni 12

Neni 12 Masat dhe veprimet

1. Kujdesi shëndetësor zbatohet nëpërmjet masave dhe veprimeve, si në vijim:

1.1. ruajtja dhe përparimi i mënyrave të shëndosha të jetesës nëpërmjet promovimit shëndetësor dhe aktiviteteve edukative të organizuara me qëllim të ngritjes së kulturës shëndetësore të qytetarëve dhe të banorëve;

1.2. zbulimi i hershëm i sëmundjeve ngjitëse dhe eliminimi i shkaktarëve të tyre duke evituar rrethanat që kanë mundësuar shfaqjen e epidemive;

1.3. zbulimi i hershëm dhe trajtimi i sëmundjeve akute, si dhe mjekimi i sëmundjeve kronike masive jo-ngjitëse nga regjistri zyrtar, përfshirë rehabilitimin pas tyre;

1.4. parandalimi, zbulimi i hershëm dhe trajtimi i sëmundjeve malinje, veçanërisht i kancerit të gjirit, kancerit të qafës së mitrës, dhe kancerit kolorektal .

1.5. parandalimi i lëndimeve në punë dhe i sëmundjeve profesionale;

1.6. parandalimi, zbulimi hershëm, dhe trajtimi i sëmundjeve të vartësisë, sëmundjeve me bartje seksuale, dhe HIV infeksionit“.

Ligji nr. 04/1- 1.7. sigurimi i furnizimit me barna, materiale shpenzuese, si dhe pajisje medicinale;

125 për
shëndetësi

1.8. trajtimi, rehabilitimi dhe resocializimi i të sëmurëve kronik mendor në bashkësi;

Ligji nr. 04/1-
125 për
shëndetësi

1.9. trajtimi, rehabilitimi psikosocial dhe resocializimi i personave me aftësi të kufizuara në bashkësi;

1.10. sigurimi i kushteve për ruajtjen e shëndetit të shtatzënave dhe të lehonave; fillimin e shëndoshë të jetës; si dhe zhvillimin e shëndoshë të fëmijëve dhe të rinjve;

1.11. ndërmarrja e masave për parandalimin dhe eliminimin e pasojave shëndetësore të shkaktuara nga gjendjet emergjente;

1.12. organizimi i shërbimit emergjent në bazë të ligjit të veçantë;

1.13. zbatimi i sistemit unik të mbledhjes së të dhënave dhe informimit në shëndetësi;

1.14. organizimi dhe zbatimi i mbikëqyrjes profesionale dhe juridike;

1.15. zbatimi i aktiviteteve në grumbullimin vullnetar të gjakut;

1.16. ndërmarrja e masave përkitazi me mbrojtjen nga shkaktarët e dëmshëm mjedisor; fizik, kimik, dhe biologjik;

1.17. parandalimi i anomalive kongjenitale dhe zbulimi i tyre i hershëm;

1.18. parandalimi dhe zbulimi i hershëm i kariesit, sëmundjeve të gojës dhe anomalive orofaciale;

1.19. shërbimi i kujdesit shëndetësor në shtëpi për qytetarët dhe banorët në nevojë, veçanërisht për personat e palëvizshëm

Ligji nr. 04/1- Neni 1

125 për

shëndetësi Ky ligj ka për qëllim sigurimin e bazës ligjore për ruajtjen dhe përparimin e shëndetit të

Ligji nr. 04/1- qytetarëve të Republikës së Kosovës nëpërmjet promovimit të shëndetit, aktiviteteve

125 për

shëndetësi

parandaluese, dhe ofrimit të shërbimeve gjithëpërfshirëse dhe kualitative të kujdesit shëndetësor.

Neni 4

4.1. Çdo individ pavarësisht nga përkatësia gjinore, ideologjike, religjioze apo kulturore i garantohet e drejta në informim dhe edukim lidhur me shëndetin seksual e riprodhues, përgjatë gjithë ciklit jetësor të saj/tij.

Ligji për

Shëndetin

Riprodhues

Nr. 02/L-76

Ligji për

Shëndetin

Riprodhues

Nr. 02/L-76

4.2. Të gjithë individët dhe çiftet kanë të drejtën të vendosin lirisht, por duke respektuar dëshirën e secilit partner, për kohën, numrin e intervalin e lindjeve, të informohen për mjetet e duhura të realizimit të tyre.

4.3. Ky ligj i garanton çdo individ vendimmarrjen për ushtrimin e të drejtave riprodhuese sipas dëshirës dhe interesit të tyre të lirë nga diskriminimi, detyrimi dhe dhuna.

4.4. Respekti reciprok, mirëkuptimi, pacenueshmëria e integritetit personal dhe ndarja e përgjegjësisë për sjelljet seksuale dhe pasojat e tyre janë obligim i dyanshëm i femrës dhe i mashkullit.

Neni 5

Ligji për

Shëndetin

Riprodhues

Nr. 02/L-76

Ligji për

Shëndetin

Riprodhues

Nr. 02/L-76

5.1. Çdo individ ka të drejtë në jetë të shëndoshë seksuale dhe riprodhuese që zgjedh me vullnetin e saj/tij.

5.2. Asnjë femër nuk mund të detyrohet të mbetet shtatzënë.

5.3. Çdo ndërhyrje mjekësore e lidhur me shëndetin seksual dhe riprodhues duhet bërë konform Ligjit për të drejtat dhe përgjegjësitë e qytetarëve në kujdesin shëndetësor nr. 2004/38.

Neni 23

Veprimtaritë e ndaluara në lëmin e riprodhimit të asistuar janë:

1. keqpërdorimi i embrioneve për qëllime komerciale, industriale dhe eksperimentale.
2. manipulimet gjenetike në embrione;
3. donacionet ilegale të embrioneve;
4. trafikimi i gameteve;
5. përzierja e gameteve;
6. marrëveshjet e ndërmjetësimit për amësi substitutive,
7. inseminimi post-mortem pa pëlqim me shkrim të partnerit;
8. thyerja e të drejtës së konfidencës së të dhënave mbi dhuruesit e gameteve;
9. aborti selektiv i embrioneve të gjinisë së caktuar;
10. zgjedhja e gjinisë së fëmijës, me përjashtim të rasteve me indikacione shëndetësore me pasoja për nënën dhe frytin dhe,
11. veprimtaritë shëndetësore konform nenit 46 të Ligjit për Shëndetësi.

Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76
Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76

Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76
Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76

Neni 2

E drejta riprodhuese: është e drejta e individëve dhe çifteve që të vendosin lirshëm dhe me përgjegjësi mbi numrin, shpeshhtësinë dhe kohën në të cilën ata duan të kenë fëmijë, të drejtën që të kenë qasje në informata, edukim, komunikim dhe mjete të cilat do t'iu mundësojnë atyre që vendimet të jenë të mbështetura në evidence

Neni 4

4.1. Çdo individ pavarësisht nga përkatësia gjinore, ideologjike, religjioze apo kulturore i garantohet e drejta në informim dhe edukim lidhur me shëndetin seksual e riprodhues, përgjatë gjithë ciklit jetësor të saj/tij.

4.2. Të gjithë individët dhe çiftet kanë të drejtën të vendosin lirisht, por duke respektuar dëshirën e secilit partner, për kohën, numrin e intervalin e lindjeve, të informohen për mjetet e duhura të realizimit të tyre.

4.3. Ky ligj i garanton çdo individ vendimmarrjen për ushtrimin e të drejtave riprodhuese sipas dëshirës dhe interesit të tyre të lirë nga diskriminimi, detyrimi dhe dhuna.

4.4. Respekti reciprok, mirëkuptimi, pacenueshmëria e integritetit personal dhe ndarja e përgjegjësi për sjelljet seksuale dhe pasojat e tyre janë obligim i dyanshëm i femrës dhe i mashkullit.

Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76
Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76

Neni 6

Neni 6

Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76
Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76

6.1. Çdo individ i sigurohet qasja në shërbime shëndetësore të standardit më të lartë të mundshëm të shëndetit seksual dhe riprodhues, për të ruajtur dhe përparuar shëndetin seksual dhe riprodhues të saj, tij, dhe ka të drejtë të kërkojë këshillim, ekzaminim mjekësor, trajtim të përshtatshëm dhe rehabilitim për jetë të shëndetshme seksuale dhe riprodhuese konform Ligjit për të drejtat dhe përgjegjësitë e qytetarëve në kujdesin shëndetësor nr. 2004/38.

6.2. Të gjithë individët kanë të drejtë për të përfituar nga progresi shkencor dhe teknologjitë e reja lidhur me riprodhimin dhe seksualitetin, kur ato janë të sigurta dhe të pranueshme.

Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76
Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76

Neni 12

Neni 12

Të gjithë individët dhe çiftet kanë të drejtë të informohen për rreziqe, edukim dhe komunikim të mbështetur në evidencë, zgjedhje të vullnetshme dhe që të përfitojnë nga përdorimi i mjeteve dhe i metodave të sigurta, të përbalueshme dhe të pranueshme të planifikimit të familjes.

Neni 13

Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76
Ligji për
Shëndetin
Riprodhues
Nr. 02/L-76

Neni 13

13.1. Shërbimet këshillëdhënëse për planifikim të familjes ofrohen nga personeli shëndetësor ose social i trajnuar dhe në institucionet që sigurojnë konfidencë.

13.2. Është detyrë e punëtorit shëndetësor ose social në institucionet shëndetësore që të informoj individin ose çiftin lidhur me planifikimin e familjes.